

ניר פפאי

ראש אגף שימור סביבה וטבע,
החברה להגנת הטבע

ציטוט מומלץ

פפאי נ. 2011. תגובה למאמר
הדעה: הדילמה הסביבתית בדרום ים
המלח: שטחים פתוחים, מלח ופחמן,
המתפרסם בגיליון זה. אקולוגיה וסביבה
2(3).

המשמעות הסביבתית של חלופת 'הרס המלונות' היא הגבת הסוללות ההיקפיות של ברכה 5 בחמישה מטרים | צילום: דורון ניסים

תגובה למאמר הדעה: הדילמה הסביבתית בדרום ים המלח: שטחים פתוחים, מלח ופחמן, המתפרסם בגיליון זה

מכתבים למערכת

גיליון סתיו 2011 / כרך 2(3)

7 באוגוסט, 2011

התגובה למאמרו של יוחאי כרמל^[1] אמנם נכתבת בשמי ועל אחריותי בלבד, אך היא מייצגת את עמדותיהם והשקפותיהם של ארגוני הסביבה הממשלתיים והלא ממשלתיים בסוגיה זו, ואת עמדת הצוות הסביבתי שליווה את בחינת החלופות במשך למעלה משנה.

אתחיל בהסכמות עם פרופ' כרמל. כגופי סביבה העוסקים בעולם המעשה, אנו נדרשים שוב ושוב לבחור בין חלופות שיש להן השלכות כבדות על הסביבה. לצערנו, רק במקרים מעטים עומדת בפנינו האפשרות לא להחליט ולהקפיא את המצב הנוכחי. הדבר נכון גם לגבי ים המלח, המצריך בחירה בין שתי חלופות, שלאחת מהן השלכות סביבתיות משמעותיות יותר מלאחרת.

לחלופה המכונה 'הרס המלונות' יש משמעות סביבתית: עד שנת 2035 יש להגביה ב-5 מטר את הסוללות ההיקפיות של ברכה 5, הנמשכות לאורך עשרות ק"מ ובסיסן עשרות מטרים. המשמעות הנגזרת מכך היא כריית חומר ואדי בהיקפים אדירים משפכי נחלי מדבר יהודה. החלופה השנייה היא חלופת 'קציר המלח', שפרופ' כרמל עומד על השלכותיה הסביבתיות החמורות. למיטב שיפוטנו, שזכה גם לתמיכת צוות מומחים סביבתי בכיר, עדיפה חלופה זו, על אף מחירה הכבד, מבחינה סביבתית. אחת הסיבות המרכזיות לכך קשורה לעובדה שהגבתה הסוללות היא פתרון זמני שיחייב בכל מקרה קציר מלח בטווח הארוך.

בעבודתו עבור החברה להגנות ים המלח מציג פרופ' כרמל מודל תאורטי המנסה להשוות מבחינה כמותית בין השלכות הקשורות לאנרגיה והמשפיעות על התחממות כדור הארץ לבין השלכות של כרייה וחציבה הגורמות להרס בתי גידול, במקרה זה בשפכי נחלים במדבר יהודה. אנו מזהים במודל מספר כשלים. מדובר במודל אקדמי תאורטי ראשון מסוגו בארץ, שלא נבחן עדיין על-ידי חוקרים מן האקדמיה, והוא מעלה סימני שאלה רבים. מן הראוי לערוך מספר מחקרי חלוץ (פיילוט) בהיקף מצומצם לפני יישום המודל על אחד מן הפרויקטים הגדולים בארץ, והפיכתו לכלי עבודה בפרויקטים נוספים. בדיון רחב היו עולות השאלות המהותיות שעדיין לא נבחנו: מה התוקף ורמת

האמינות של הניסיון לבחון את ההשלכות של פרויקט בודד, על כלל המערכות האקולוגיות העולמיות כתוצאה מהשפעת התחממות כדור הארץ? האם סקלות המדידה השונות מאפשרות לעשות זאת בצורה הנותנת ערך כמותי אמין למקבלי ההחלטות? האם ניתן להציב את הערך שהתקבל ביחס לאחוז הפגיעה במערכות אקולוגיות עולמיות בסקלה אחת עם הפגיעה ועם ההרס הישיר בבתי גידול מקומיים כתוצאה מהכרייה? האם האומדנים הנובעים מהמודל, לפגיעה הבלתי הפיכה בבתי גידול מדבריים ייחודיים בלבד של מדבר יהודה כתוצאה מהכרייה המסיבית, אכן מקובלים?

בניגוד לדבריו של פרופ' כרמל, ההיבט הכרוך באנרגיה לא "נעלם מעיניהם של שוחרי הסביבה" ואין המדובר ב"ראייה חד-ממדית של מכלול הבעיה הסביבתית" אלא להפך. ארגוני הסביבה הביאו בחשבון את מכלול ההשלכות הסביבתיות בתרחישים השונים, אך שמו דגש על נקודת המבט הישראלית בראייה ארוכת טווח, המביאה בחשבון את הנזקים הבלתי הפיכים לסביבה כתוצאה מהכרייה. הפתרון הזמני אולי נכון מבחינה כלכלית בהיבט של דחיית השקעות, אך בוודאי מוטעה מבחינה סביבתית. לא בכדי הכריע הצוות הסביבתי, שהדו"ח של פרופ' כרמל עמד לרשותו, בצורה חד-משמעית בעד חלופת הקציר. הוא עשה זאת על אף לחצים כבדים מצד מזמיני העבודה – החברה להגנות ים המלח, משרד התיירות ומשרד האוצר, וקבע כי "קיים יתרון סביבתי משמעותי לחלופת הקציר".

מקורות

1. כרמל י. 2011. הדילמה הסביבתית בדרום ים המלח: שטחים פתוחים, מלח ופחמן. *אקולוגיה וסביבה* 2(3): 230-231.